

Subject : Economics (S-5)

Day : Saturday
Date : 09/04/2016

S.D.E.

Time : 3.00 P.M. TO 6.00 P.M.
Max Marks : 80 Total Pages : 3

N.B:

- 1) All questions are **COMPULSORY**.
- 2) Answers to both sections should be written in the **SAME** answer book.
- 3) Figures to the right indicate **FULL** marks.

SECTION-I

- Q.1** Attempt **ANY TWO** of the following: **(16)**
- a) Critically evaluate the co-operative principles.
  - b) Explain the contribution of co-operative movement in urban areas in India.
  - c) Explain the concept and definitions of co-operative movement.
  - d) Discuss in brief the history of co-operative movement in India.
- Q.2** Write short note: (**ANY FOUR**) **(16)**
- a) Raiffeisen's principles of co-operation
  - b) Nature of co-operation
  - c) Rural areas co-operative movement in India
  - d) History of co-operative movement in abroad
  - e) Co-operation as a form of organization
  - f) Rochdale's principles of co-operation

SECTION-II

- Q.3** Attempt **ANY TWO** of the following: **(16)**
- a) Explain the co-operative education and training arrangement in India.
  - b) What are the achievements of co-operative movement in India?
  - c) What is the role of leadership in co-operative movement?
  - d) What is mean by rural and urban co-operatives?
- Q.4** Attempt **ANY TWO** of the following: **(16)**
- a) Explain the future trends of co-operative movement in India.
  - b) What are the problems of co-operative education and training programme in India?
  - c) What is mean by federations of co-operatives?
  - d) What is the role of State Government in co-operative movement?
- Q.5** Write short note: (**ANY FOUR**) **(16)**
- a) Objectives of co-operative education and training programme.
  - b) Weaknesses of co-operative movement in India.
  - c) Central government and co-operative movement.
  - d) Suggestions for the development of co-operative movement.
  - e) Weaker sections co-operatives.
  - f) Agriculture co-operatives.

* * *

मराठी रुपांतर

सूचना:

- १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- २) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- ३) दोन्ही विभाग एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावेत.

विभाग - १

- प्र.१ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (१६)
- अ) सहकारी तत्वांचे टिकात्मक मूल्यमापन करा.
  - ब) भारतातील शहरी भागातील सहकारी चळवळीचे योगदान स्पष्ट करा.
  - क) सहकार चळवळीची संकल्पना आणि व्याख्या स्पष्ट करा.
  - ड) भारतातील सहकारी चळवळीच्या इतिहासाची संक्षिप्त चर्चा करा.
- प्र.२ टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) (१६)
- अ) राइफजनची सहकाराची तत्त्वे
  - ब) सहकाराचे स्वरूप
  - क) भारतातील ग्रामीण भागातील सहकारी चळवळी
  - ड) विदेशातील सहकारी चळवळीचा इतिहास
  - इ) सहकारी एक संघटनेचा प्रकार आहे
  - फ) रॅशडेलची सहकाराची तत्त्वे

विभाग-२

- प्र.३ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (१६)
- अ) भारतातील सहकारी शिक्षण आणि प्रशिक्षण व्यवस्था स्पष्ट करा.
  - ब) भारतातील सहकारी चळवळीचे यश कोणते?
  - क) सहकारी चळवळीतील नेतृत्वाची भूमिका कोणती?
  - ड) ग्रामीण आणि नागरी सहकारी संस्था म्हणजे काय?
- प्र.४ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (१६)
- अ) भारतातील सहकारी चळवळीची भविष्यकालीन प्रवृत्ती स्पष्ट करा.
  - ब) भारतातील सहकारी शिक्षण आणि प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या समस्या कोणत्या?
  - क) संघीय सहकारीता म्हणजे काय?
  - ड) सहकारी चळवळीतील राज्य सरकारची भूमिका कोणती?
- प्र.५ टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) (१६)
- अ) सहकारी शिक्षण आणि प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे उद्देश
  - ब) भारतातील सहकारी चळवळीतील दोष
  - क) केंद्र सरकार आणि सहकारी चळवळ
  - ड) सहकार चळवळीच्या विकासासाठी सूचना
  - इ) मागास विभागासाठी सहकारी संस्था
  - फ) कृषी सहकारी संस्था

* * * *

हिंदी रुपांतर

सूचनाएं:

- १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- २) दाहिने दिए हुए अंक प्रश्नोंके पूर्ण गुण दर्शाते हैं।
- ३) दोनों विभाग एकही उत्तरपत्रिका में लिखिए।

विभाग - १

- प्र.१ निम्नलिखित प्रश्नों में कोई भी दो लिखिए। (१६)
- अ) सहकारी सिध्दांतों का आलोचनात्मक मूल्यांकन कीजिए।
  - ब) भारत में नागरी क्षेत्र में सहकारी आन्दोलन की भूमिका समझाइए।
  - क) सहकारी आन्दोलन की अवधारणा तथा परिभाषा स्पष्ट कीजिए।
  - ड) भारतीय सहकारी आन्दोलन की संक्षिप्त में चर्चा कीजिए।
- प्र.२ टिप्पणी लिखिए। (कोई भी चार) (१६)
- अ) राइफजन के सहकारी सिध्दांत
  - ब) सहकार की प्रकृती
  - क) भारत में ग्रामिण क्षेत्रीय सहकारी आन्दोलन
  - ड) विदेशी सहकारी आन्दोलन का इतिहास
  - इ) सहकार यह एक संगठन है
  - फ) रॉडेल के सहकारी सिध्दांत

विभाग-२

- प्र.३ निम्नलिखित प्रश्नों में कोई भी दो लिखिए। (१६)
- अ) भारत में सहकारी शिक्षण तथा प्रशिक्षण व्यवस्था स्पष्ट कीजिए।
  - ब) भारतीय सहकारी आन्दोलन की यशस्वीता क्या है?
  - क) सहकारी आन्दोलन में नेतृत्व की भूमिका क्या है?
  - ड) ग्रामिण तथा नागरी सहकारी संस्थाओं का अर्थ क्या है?
- प्र.४ निम्नलिखित प्रश्नों में कोई भी दो लिखिए। (१६)
- अ) भारतीय सहकारी आन्दोलन की भविष्यकालीन प्रवृत्ति स्पष्ट कीजिए।
  - ब) भारतीय सहकारी शिक्षण तथा प्रशिक्षण कार्यक्रम की समस्याएं क्या हैं?
  - क) सहकारी संघीयता का अर्थ क्या है?
  - ड) सहकारी आन्दोलन में राज्य सरकार की भूमिका क्या है?
- प्र.५ टिप्पणी लिखिए। (कोई भी चार) (१६)
- अ) सहकारी शिक्षण तथा प्रशिक्षण कार्यक्रम के उद्देश
  - ब) भारतीय सहकारी आन्दोलन के दोष
  - क) केंद्र सरकार और सहकारी आन्दोलन
  - ड) सहकारी आन्दोलन विकास के लिए सूचनाएं
  - इ) पीछडे विभागों के लिए सहकारी संस्थाएं
  - फ) कृषी सहकारी संस्थाएं

* * * *